

ВІДГУК
офіційного опонента
кандидата психологічних наук, доцента Вінс Вікторії Анатоліївни
на дисертаційну роботу Вовк Аліни Іванівни
на тему «Психологічні умови розвитку особистісної готовності до
подружнього життя»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 05 - Соціальні та поведінкові науки
за спеціальністю 053 Психологія

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науково-дослідними темами. Дисертаційне дослідження Аліни Вовк є своєчасною відповіддю на соціокультурні трансформації, що відбуваються у сфері сімейних цінностей, подружніх відносин та шлюбних практик. Зростання кількості розлучень, падіння престижу шлюбу як соціального інституту, збільшення кількості неповних сімей – усе це свідчить про кризу у сфері сімейних взаємин, зумовлену, зокрема, недостатньою психологічною готовністю до подружнього життя. Авторка актуалізує цю тенденцію, наголошуючи на потребі глибшого психологічного розуміння процесів, що впливають на формування готовності особистості до побудови стабільних, гармонійних шлюбних стосунків.

Дослідження виконано у відповідності до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри психології та педагогіки Хмельницького національного університету «Психологічні засади підготовки молоді до сімейного життя» та у межах науково-дослідної роботи «Формування особистості як суб'єкта самотворення» (шифр 0119U103663) (внесок здобувача полягає у визначенні психологічних умов, що здійснюють вплив на особистісну готовність до подружнього життя).

Тему дисертаційної роботи затверджено вченою радою Хмельницького національного університету (витяг з протоколу №4 від 30 жовтня 2020 року) та

узгоджено з бюро Міжвідомчої ради з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України (протокол №5 від 30 листопада 2021 року). Це забезпечує цілісність наукового підходу та підтверджує методологічну й організаційну вивіреність роботи.

2. Нові факти, отримані здобувачем. У презентованому дисертаційному дослідженні вперше здійснено комплексне теоретико-емпіричне вивчення психологічних умов, що сприяють розвитку особистісної готовності до подружнього життя. Значним досягненням є розробка структурної моделі особистісної готовності до шлюбу, яка включає когнітивний, поведінковий і особистісний компоненти та конкретизує їх за допомогою системи показників. Авторка також уточнила поняття «шлюбний потенціал», «психологічна умова», «саморозвиток готовності до шлюбу», розробила та апробувала власні психодіагностичні анкети та тренінгово-розвивальну програму «Дорога до сімейного щастя», яка довела свою ефективність у формуванні психологічної готовності до шлюбних стосунків.

Наукова новизна також проявляється у визначенні комплексу об'єктивних (родинна система виховання, перший досвід стосунків тощо) та суб'єктивних (особистий вибір, доступ до джерел інформації, спілкування з однолітками) умов, що впливають на готовність молоді до створення сім'ї. Це дозволяє не лише глибше зрозуміти механізми формування цієї готовності, а й розробити інструменти її практичного розвитку.

3. Значення отриманих автором результатів для психологічної науки і практики. Практична значущість дисертаційного дослідження Вовк Аліни Іванівни безперечна. Одержані результати можуть бути використані у роботі з молоддю під час викладання дисциплін, пов'язаних із сімейним консультуванням, психологією подружніх стосунків, підготовкою до сімейного життя. Розроблена програма тренінгових занять «Дорога до сімейного щастя: готовність до шлюбу» має потенціал для впровадження у вищих навчальних закладах, молодіжних освітніх проектах, діяльності сімейних психологів і консультантів. Практичні рекомендації для молоді

базуються на глибокому аналізі емпіричних даних, що робить їх змістовними та релевантними.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні. Аналіз методологічної парадигми організації і впровадження основних положень дисертаційного дослідження Вовк А.І. свідчить про виважено визначені актуальність, мету та завдання, об'єкт та предмет дослідження, теоретичну і практичну значущість роботи.

Представлена дисертація має чітку спрямованість і виваженість поставлених на вирішення завдань. Всі заплановані дослідження виконано в повному обсязі на належному науково-методичному рівні. Отримані результати обґрунтовані, систематизовані, статистично оброблені. Опис, аналіз та узагальнення експериментального матеріалу виконані з урахуванням наявної наукової інформації. Усі розділи дисертації є повними, завершеними, з обґрунтованими висновками, сформованими на основі результатів досліджень.

Достовірність основних наукових положень підтверджується глибоким аналізом табличного та графічного матеріалу та проведеною статистичною обробкою експериментальних даних із застосуванням валідних та надійних діагностичних методик.

5. Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Дисертація має традиційну структуру та складається з анотацій українською й англійською мовами, списку публікацій здобувачки, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (330 найменувань, серед яких 48 – іноземною мовою), 13 додатків на 147 сторінках. Загальний обсяг дисертації складає 429 сторінок, основний зміст викладено на 282 сторінках. Робота містить 8 таблиць та 8 рисунків. Дисертація написана в науковому стилі, її зміст викладено в чіткій логічній послідовності.

У *вступі* обґрунтовано актуальність дисертаційного дослідження, сформульовано мету, завдання, описані методи дослідження, наведена наукова

шлюбу», основною метою якої став розвиток готовності особистості до подружнього життя шляхом послідовного формування шлюбного потенціалу, з урахуванням об'єктивних та суб'єктивних психологічних умов.

Заслуговує на увагу авторська програма тренінгу, що включає блоки когнітивного, поведінкового та особистісного розвитку, зорієнтовані на формування відповідальних, зрілих, емоційно готових до стосунків осіб. Результати контрольного експерименту підтверджують статистично достовірний вплив цієї програми на підвищення рівня шлюбної готовності, що свідчить про її ефективність.

Окремо слід відзначити, що загальні висновки повністю узгоджуються з поставленими завданнями дослідження, підтверджують основну гіпотезу та відображають логіку наукового пошуку. Повнота й завершеність роботи підтверджуються також наявністю практичних рекомендацій, розробленого психодіагностичного інструментарію, власних анкет та апробацією отриманих результатів.

Позитивної оцінки заслуговують також додатки, в яких подано великий обсяг експериментального інструментарію. З огляду на вищесказане зазначимо, що дисертаційна робота містить структурну раціональність, наукову коректність та професійність психологічного аналізу, чіткість та логічність викладу змісту теоретико- експериментального дослідження.

Термінологічний апарат роботи є коректним, логічно виваженим, відповідає академічним стандартам. Авторка демонструє високу культуру наукового письма, володіння аналітичними навичками, дотримання норм цитування та академічної доброчесності. Бібліографічний апарат налічує 330 найменувань джерел, з яких значна частка – сучасні зарубіжні публікації, що свідчить про широку інформаційну базу та глибоке опрацювання проблеми.

6. Повнота викладу матеріалу дисертації у наукових публікаціях.

У відкритому друці за темою дисертаційної роботи авторкою опубліковано опубліковано у 10 наукових праць, із них: 5 наукових статей (1 – у

новизна, теоретичне та практичне значення роботи, вказана інформація про особистий внесок здобувача, апробацію одержаних результатів, публікації, обсяг і структуру дисертації.

Характеризуючи зміст окремих розділів, варто, перш за все, відмітити логічну побудову та науковість викладу думок, презентацію власного бачення дослідницею актуалізованих проблем та завершеність аналізу. Так, у *першому розділі* дисертантка здійснює ґрунтовний аналіз феноменологічних характеристик, компонентів, показників та рівнів розвитку особистісної готовності до шлюбу та обґрунтовує план аналізу особливостей розвитку особистісної готовності до подружнього життя як на теоретичному, так і на емпіричному рівнях. Окремої уваги заслуговує модель особистості, що здатна будувати гармонійні сімейні стосунки (на основі компонентів готовності до шлюбу), розробка якої дозволила авторці виділити рівні розвитку особистісної готовності до подружнього життя. Варто відмітити і чітке визначення категоріального апарату, зокрема, термінів «готовність до шлюбу», «шлюбний потенціал», «особистісна зрілість» тощо.

У *другому розділі* роботи представлено результати констатувального етапу дослідно-експериментальної роботи, що спрямовувалася на визначення психологічних умов, які впливають на розвиток особистісної готовності до подружнього життя. Тут узагальнено результати експертних оцінок і виявлено провідні психологічні умови, що мають найбільший вплив на розвиток готовності до подружнього життя.

Вибір методів емпіричного дослідження, а саме анкетування, тестування, експертне оцінювання, кількісна й якісна обробка, є обґрунтованим і відповідає завданням дослідження. Авторка продемонструвала вміння працювати із значним масивом емпіричних даних (вибірка понад 370 осіб) та здійснювати глибоку їх інтерпретацію.

У *третьому розділі* дисертації презентовано результати формульовального етапу експериментального дослідження, яке проводилось із застосуванням тренінгово-розвивальної програми «Дорога до сімейного щастя: готовність до

співавторстві) – у фахових виданнях України в галузі психології; 5 публікацій (2 – у співавторстві) – у матеріалах наукових конференцій.

Ознайомлення з повним текстом дисертації Вовк Аліни Іванівни, а також із відповідними публікаціями авторки, дозволяють стверджувати про високий рівень наукової обґрунтованості дослідження, самостійність виконання та прикладну значущість отриманих результатів. Робота виконана в межах сучасного науково-психологічного дискурсу, в якому проблема особистісної готовності до подружнього життя постає як важлива складова психологічного благополуччя, соціальної стабільності та якісного функціонування інституту сім'ї.

7. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. При загальній позитивній оцінці роботи Вовк А.І. потрібно вказати на наявність окремих дискусійних положень, що потребують додаткової аргументації та уточнення, зокрема:

1. З позиції осмислення проблематики дисертаційного дослідження варто було б звернути більше уваги на оптимум об'єктивних та суб'єктивних умов розвитку особистісної готовності до подружнього життя.

2. За результатами дисертаційного дослідження було б цікаво простежити вплив дитячих травм на формування готовності до подружнього життя, наприклад комплексу недолюбленої дитини, комплексу неповноцінності, комплексу жертви.

3. Заслуговує на увагу та підтримку авторська тренінгово-розвивальна програма «Дорога до сімейного щастя: готовність до шлюбу», водночас виникає питання щодо того кому та на якому етапі розвитку особистості доцільно застосовувати цю програму?

Проте, виявлені недоліки в текстовому матеріалі відносяться лише до оформлення дисертаційної роботи, вони істотно не впливають на загальну позитивну оцінку результативності проведеної роботи, не знижують загальної високої наукової та практичної цінності, яка, в цілому, справляє позитивне враження.

Загальний висновок щодо дисертаційного дослідження. Отже, виходячи з актуальності, об'єму та рівня досліджень, наукової новизни результатів, теоретичної та практичної значущості отриманих даних, об'єктивності й обґрунтованості висновків і беручи до уваги особистий внесок здобувача, вважаємо, що дисертаційна робота Вовк Аліни Іванівни на тему «Психологічні умови розвитку особистісної готовності до подружнього життя» повністю відповідає вимогам пунктів 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 341 від 21.03.2022 та № 502 від 19.05.2023), а її авторка, Вовк Аліна Іванівна, заслуговує на присвоєння наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

Офіційний опонент:

кандидат психологічних наук, доцент,
завідувачка кафедри практичної психології
Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Вікторія ВІНС
Підпис: *Вікторія ВІНС*
Підпис: *Аліна Іванівна*